

PROJEKT LOM

Blandad häckningsframgång för storlom och smålom under året

I avsaknad av någon långsiktig lösning för en framtida verksamhet inom Projekt Lom, så arbetade den befintliga ledningsgruppen "på övertid" under 2024. Och uppslutningen bland medarbetare runt om i landet blev tillräcklig för att tillåta en meningsfull bedömning av storlommens och smålommens häckningsresultat under ännu ett år.

2024 inleddes med att vi firade 30 års verksamhet med ett seminarium som lockade ungefär 25 medarbetare, helgen 16–17 mars. Vi sammanfattade resultat, erfarenheter och kunskap som vi hade tagit fram om de två lomarterna, men redovisade också en ännu längre lista med nya frågeställningar. Om kriteriet för en lyckad verksamhet är att man har skapat fler nya frågor än besvarat gamla efter bästa förmåga, har vårt samlade arbete under 30 år varit lyckosamt. En sammanfattning av flertalet av föredragningarna finns på Projekt Loms hemsida, cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/sites/30/2024/04/Seminarium-Projekt-Lom-30-ar.pdf.

Uppföljningar centrala

Alltsedan starten 1994 har årliga uppföljningar av storlommens och smålommens häckningsresultat utgjort kärnan i Projekt Loms arbete, på basis av insatser från ett nätverk av medar-

betare spridda över landet. Men med åren har fältarbetet blivit alltmer beroende av en åldrande kärntrupp. Varje år har några tvingats dra in på, eller helt upphöra med, fältarbetet då man inte är lika rörlig som tidigare. Och vi har inte lyckats att nyrekrytera medarbetare i samma omfattning. Det har också visat sig vara svårt att finna nya krafter som är intresserade av att axla ett långsiktigt ansvar för projektledning och för de årliga sammanställningarna.

Men samtidigt visade det sig under vintern och våren 2024 att många medarbetare

var fortsatt intresserade av att hålla någon eller några häckningsplatser under bevakning, och när 2024 års häckningssäsong gick mot sitt slut kunde man konstatera att det fanns ett underlag för meningsfulla beräkningar av häckningsutfallet under ännu ett år.

Häckningsresultatet 2024

Liksom tidigare år redovisas häckningsutfallet som medelantalet stora ungar per stationärt par. Minimikravet för att fastställa förekomsten av ett stationärt par är att lommar uppträdande i par ska ha setts

FOTO: LEIF STRANDBERG

Smålom med ungar.

FOTO: MIA ERICSSON

Under ett helgseminarium i Siljansnäs, 16–17 mars 2024, sammanfattade vi resultat och erfarenheter från 30 års arbete med Projekt Lom.

på den aktuella platsen vid minst två tillfällen med minst två veckors mellanrum under häckningsperioden, om det saknas observationer av bo eller ungar. Med "stora ungar" avses ungar som är mer än halvvuxna i relation till föräldrafågelnas längd.

Detaljerad information om inventeringsmetodik och redovisning av resultat hittar man på hemsidan, cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/sites/30/2025/03/Rapport-handledning-version-2025.pdf.

Dessutom redovisas procentandelen ungvikar med två stora ungar, som är en indikation på ungarnas överlevnad till de blivit flygga. Både för smålommen och storlommen har man i undersökningar på skilda håll visat att ungarnas överlevnad är beroende av hur föräldrafågeln lyckas i sina matningsbestyr.

Bedömningarna av häckningsutfallet 2024 har ställts i relation till det genomsnittliga utfallet långsiktigt över 30-års-

perioden 1994–2023, och mera kortsiktigt för tolvårsperioden 2012–2023.

Resultaten från den långsiktiga uppföljningen 1994–2023 har alltså använts som en referens för bedömningarna. Resultaten sammanfattas i två tabeller, och en mer detaljerad redogörelse för utfallet 2024 finns på Projekt Loms hemsida, cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/sites/30/2025/03/Lom-rapportering-2024.pdf.

Färre rapporter

Som förväntat efter signalerna om en ändrad inriktning av Projekt Lom blev det ett tapp i antalet rapporterade par jämfört med de närmast föregående åren, och det var mest påtagligt för smålommen.

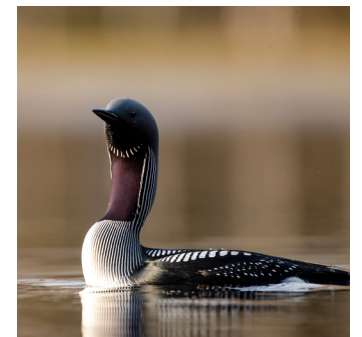
Storlom

För storlommen kunde bedömningen av häckningsutfallet göras på basis av ungefär sex procent av det svenska beståndet, eller obetydligt lägre än tidi-

gare år. Det blev ett bra resultat i Norrland och i Västra Svealand, medan ungproduktionen i Östra Svealand och i hela Götaland låg i nederkanten av, eller under, den nivå som behövs för att kompensera för den årliga dödligheten. Det var en fortsatt låg procentandel ungvikar med två stora ungar i Götaland och Svealand, medan den i Norrland låg nära den genomsnittliga nivån över tid.

Vi har alltså fortsatta indikationer på en låg överlevnad bland ungarna, i varje fall i lan-

FOTO: MIKAEL ARINDER

Storlom.

Storlommens unproduktion						
 FOTO: MIKAEL ARINDER	Medelantal stora unga per stationärt par			Andel ungpullar med två stora unga (procent)		
	Medelvärde per år			Medelvärde per år		
	2024	Långsiktigt, 1994–2023	Kortsiktigt, 2012–2023	2024	Långsiktigt, 1994–2023	Kortsiktigt, 2012–2023
Nordvästra Götaland	0,34 (79)	0,43	0,44	17 (30)	31	29
Sydöstra Götaland	0,38 (79)	0,41	0,35	23 (30)	31	22
Västra Svealand	0,49 (70)	0,48	0,46	19 (36)	34	31
Östra Svealand	0,35 (74)	0,42	0,36	23 (26)	30	29
Norrland	0,58 (60)	0,43	0,45	37 (35)	38	31

Storlommens unproduktion 2024, med de genomsnittliga resultaten för perioderna 1994–2023 och 2012–2023 som jämförelse. Antalet par som ingår i beräkningsunderlaget för 2024 anges inom parentes.

dets mellersta och södra delar. Problem kopplade till brunifiering, sämre ljusförhållanden i vattnet, och därmed svårigheter att hitta bytesfisk är fortsatt aktuella, och de bedöms till viss del vara klimatrelaterade.

Smålom

För smålommen kunde bedömningen göras på basis av cirka sju procent av det svenska beståndet, jämfört

med cirka tolv procent för de fem närmast föregående åren. 2024 blev ett förhållandevis bra år, efter ett antal år med ett svagt häckningsresultat. För kärnområdet i Svealand och Dalsland noterades den högsta unproduktionen sedan 2008, och det blev ett utfall över det långsiktiga genomsnittet även på Sydsvenska höglandet, även om unproduktionen inte helt nådde upp till vad som behövs

för att bibehålla populationen på en oförändrad nivå. För både insjöfiskande och kushäckande smålommor i Norrland låg utfallet i nivå med det långsiktiga genomsnittet från 1994 och framåt, och över det mer kortsiktiga medelvärdet för perioden 2012–2023.

Slutord

MÅNGA TACK till alla som har medverkat med uppgifter om de två lomarternas häckning på skilda håll i landet. Många av er har varit med under flera år, och genom er samlade arbetsinsats har vi kunnat hålla oss fortsatt uppdaterade om hur det går för två fågelarter där vi har ett internationellt ansvar. Alvins fond har lämnat bidrag till delar av fältarbetet avseende smålom i Norrland, och Västergötlands Ornitologiska Förening för inventeringar av smålom i landskapet.

Men även om vi kunnat genomföra en bedömning av de två lomarternas häckningsutfall under ännu ett år, är framtiden för de årliga uppföljningarna av lommarnas häckning fortfarande

Födosökande smålommor.

Smålommens unproduktion						
 FOTO: MIKAEL ARINDER	Medelantal stora unga per stationärt par			Andel ungpullar med två stora unga (procent)		
	Medelvärde per år			Medelvärde per år		
	2024	Långsiktigt, 1994–2023	Kortsiktigt, 2012–2023	2024	Långsiktigt, 1994–2023	Kortsiktigt, 2012–2023
Sydsvenska Höglandet	0,65 (23)	0,51	0,40	24 % (17)	35	35
Sveland och Dalsland	0,66 (59)	0,56	0,41	47 % (43)	30	25
Norrland (insjöfiskande)	0,72 (18)	0,79	0,61	43 % (23)	40	32
Norrland (kushäckande)	0,77 (22)	0,72	0,60	44 % (16)	52	47

Smålommens unproduktion 2024, med de genomsnittliga resultaten för perioderna 1994–2023 och 2012–2023 som jämförelse. Antalet par som ingår i beräkningsunderlaget för 2024 anges inom parentes.

de oviss. Lommarna är långlivade, de börjar häcka först när de är några år gamla, och det är sällan det finns några entydiga samband mellan häckningsutfall och trender i de häckande beståndens storlek, såsom de kan utläsas i resultaten från Svensk fågeltaxering. Så alldeles oavsett hur det blir i fortsättningen vad avser årliga uppföljningar och bedömningar är det viktigt och värdefullt att även framöver lägga in alla observationer av lommar på tänkbara häckningsplatser på Artportalen, självfallet tillsammans med information om relevanta häckningskriterier under aktivitet och information om ungarnas storlek. Då bidrar du till att skapa möjligheter till framtida bedömningar av häckningsutfallet.

Ta gärna del av handledningen på hemsidan, cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/sites/30/2025/03/Rapporthandledning-version-2025.pdf. Där finns även exempel på hur observationer av lommar på tänkbara häckningsplatser bör matas in på Artportalen.

MATS O.G. ERIKSSON

Storlom som sträcker på sig.